

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK XV.

ČÍSLO 4.

DUBEN 1934

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Brig. gen. Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pobunc.

Pravdivost zpráv v boji.

„... Neviš-li nic, hlas, že nic nevíš!“
Gen. Vojevčevský.

Neúprosná čestnost každého velitele v boji při podávání zpráv a tím i pravdivost každé zprávy je sice jen jedním z nezbytných předpokladů každého úspěchu ve válce, avšak předpokladem tak důležitým a na druhé straně tak choulostivým, že by bylo vskutku neprozřetelné jej v míru přehlížeti.

O důležitosti pravdivosti zpráv v boji máme snad až příliš mnoho válečných zkušeností, ale zkušeností velmi trapných, které by nám neměly nikdy vymizeti ani z hlav ani ze srdcí. Víme, jak mnoho bitev a bojů i při nejlepších rozhodnutích a úmyslech vojevůdcových přišlo nazmar jen proto, že vojevůdce nebo velitel řídící bitvu (boj) byl nesprávně orientován o situaci neb o nepříteli, a nemaje náležitého přehledu, dospíval k chybným závěrům a tím i k nesprávným zákrokům.

Podřízení velitelé různých stupňů, klamající z různých příčin své představené, stávali se takto přímými vinníky zkázy vlastního vojska, s nejtěžšími důsledky mnohdy i pro celý stát!

Všimněme si proto především příčin v nejrůznějších případech tohoto druhu, které tak často přiváděly velitele na scestí, pokud jde o pravdivost podávaných zpráv.

Tyto příčiny musíme hledati především v osobě velitele, v jeho povaze a charakteru a snad i v jiných okolnostech, které na takové velitele působily, vycházejíce z předpokladů, že se velitelé různých stupňů vůbec neradi přiznávají v boji k svým vlastním chybám a na druhé straně projevují velmi často jakousi snahu jednak zveličovat své úspěchy, jednak své neúspěchy zastírat a omlouvat.

Studující válečné dějiny a zvláště neúspěšné bitvy, které, jak jsme řekli, byly často zaviněny nepravdivými zprávami podřízených velitelů, vidíme, že rozhodujícími okolnostmi v jejich povaze byly:

1. lehkost, což vedlo k tomu, že zprávy a situace nebyly náležitě zhodnocovány a přezkušovány, a proto byly falešné nebo neúplné. Věšmu se věřilo a vše se pojímalo do zpráv pro představené velitele;

2. nedostatek smyslu pro odpovědnost před svým svědomím, státem a podřízenými,

3. přílišná samolibost,

4. strach před představenými při nutnosti hlásit pravou situaci neb i snaha vyhovět alespoň formálně různým nařízením (zvláště časovým) při podávání zpráv*),

5. strach před nepřítelem a tím i snaha vše vyložit tendenčně,

6. náchyllost k sensaci (dobrodružství), jakož i zaujaté podceňování nepřítele,

7. nečestnost a sledování jen osobních zájmů,

8. náchyllost zveličovat síly nepřítele při neúspěchu a zvláště po úspěšné bitvě,

9. duševní deprese při neúspěchu a zejména při obchvácení, obklíčení a nájezdech (panika).

Uvedeme nyní několik historických příkladů z války světové a rusko-japonské k ilustraci jednotlivých vad, abychom si lépe ujasnili nebezpečí, které je v míru dosti často skryto neb i dobře maskováno v nejruznějších velitelských povahách:

V známé tannenberské bitvě v září 1914 hlásil velitel I. armádního sboru na levém křídle roztažené sestavy Samsonovy armády ve 14 hod. 27. srpna, že se jeho sbor „drží jako skála“, ačkoli se ještě před polednem celý sbor, aniž zasáhl se všemi svými jednotkami do boje, dal na spěšný ústup! ... Velitel tohoto sboru, gen. Artamonov, nebyl jistě o situaci dobře orientován, avšak měl situaci nejprve ověřit a pak teprve posílat hlášení.

Když armáda gen. Klucka před bitvou na Marne r. 1914 táhla k jihu, východně od Paříže, měl IV. její záložní sbor gen. Gronaua chránit západní bok celé armády proti eventuálnímu nebezpečí z francouzské metropole. Když narazil tento sbor na francouzská vojska postupující od Paříže, podniká útok, avšak byv poražen, s těžkými ztrátami couvl téměř na 10 km dozadu. Francouzové, využívající úspěchu, nebezpečně rozšiřují své akční pásmo, avšak noc přerušuje boj. Poražený velitel německého sboru, hodlaje ráno příštího dne napravit svou svízelnou situaci, zatajuje před Kluckem skutečnost a neposílá armádě žádné hlášení...

Šťestí však přálo Němcům a čirou náhodou k večeru téhož dne pozoroval německý letec, že se boj od Paříže nebezpečně vzdaluje. Tuto zdrcující zprávu dostává Kluck teprve o půlnoci, ale přece ještě včas, aby situaci zachránil! Odvolává ihned dva armádní sbory svého středu zpět za Marnu a zajišťuje tak znovu své úplně obnažené křídlo.

Gen. Gronau si jistě teprve potom uvědomil, do jakého nebezpečí mohl přivést celou armádu, a to proto, že u něho nad smyslem pro odpovědnost v onom okamžiku zvítězil jakýsi stud přiznati se k vlastní porážce.

Příklad přílišné samolibosti vidíme v osobě gen. Rennenkampfa, velitele I. ruské armády, po porážce armády u Mazurských jezer. Víme, že tato jeho armáda v samé bitvě a hlavně během nespořádaného ústupu ztratila 80.000 mužů, 150 děl, 120 těžkých kulometů a většinu svých

*) K tomu se ještě přidružuje netrpělivost a nedočkavost představených v předkládání zpráv podřízenými veliteli, což bývá mnohdy i přímou příčinou jejich neúplnosti neb i zkreslenosti.

trénů. Armáda byla naprosto desorganisována a neschopna prozatím dalších akcí, avšak její velitel hlásil, že jeho sbory přerušily boj a šťastně vyšly z bitvy a že armáda potřebuje jen krátkého odpočinku, aby byla zase pohotova k boji...

Tento případ velmi dobře ilustruje přílišnou samolibost vojevůdce, kterážto vlastnost byla příčinou naprosté nepravdivosti zprávy, pro vrchní velitelství tak významné.

Strach před představenými a jako důsledek toho komolení, přizpůsobování a předkládání nepravdivých zpráv nepotřebuje snad ani historických dokladů. S tímto zjevem jsme se setkávali nejen ve válce, ale velmi často se s ním setkáváme i v míru, zvláště o manévrech — jen více pozorujme!

Zajímavý příklad klamné zprávy z pouhého strachu před nepřítelem nám podává to, co se stalo r. 1917 v bojích mezi Angličany a Turky o Jerusalema. V noci na 8. prosince dostal velitel 8. turecké armády poplašnou zprávu, že celého západního úseku obranného tureckého postavení je dobyto Angličany. Obávaje se, že držením Jerusalemu budou jeho jednotky odříznuty nepřítelem, nařídil okamžitě vyklidit město... Ve skutečnosti se však jedné jediné anglické hlídce podařilo v noci zmocnit se naprosto bezvýznamného předsunutého nepřátelského zákopu a Angličané k svému překvapení obsadili příští den tak význačné nepřátelské středisko, a to bez jediné rány!...

O náchylnosti k sensaci mluví výstižně pompésní zpráva z bojů v Haliči r. 1914. „Statečná vojska gen. Ruzského šla ulicemi Lvova po kolena v krvi...“, ačkoli víme, že Lvov byl vyklizen rakouskými vojsky bez boje a že se celé tři dni ani u Lvova ani v jeho blízkosti vůbec nebojovalo.

Příklad zaujatého podceňování nepřítele vidíme v rozhodnutí vrchního německého velení ze dne 25. srpna 1914, odeslati do Východního Pruska z vlastního pravého křídla záložní gardový sbor a IX. armádní sbor, kteréžto rozhodnutí se nyní nejvíce vytýká Moltkovi! Německý generalisimus jednal však v intencích všeobecné situace, která mu byla všemi podřízenými kreslena velmi růžově. On chtěl, jak víme, zachránit ohrožené Východní Prusko a měl k tomu na západě volné síly, poněvadž podle hlášení velitelů armád bylo na tomto válečisti již dosaženo rozhodnutí a že stačí jen dorazit rozbité francouzské armády... Víme, že Moltke chtěl dokonce odeslat do Východního Pruska 6 armádních sborů a uvažoval již i o přenesení těžiště operací na ruské válečisti. Proto Moltka nelze obviňovat z toho, že odeslal dva sbory na východ před bitvou na Marne, kterou ani nemohl předvídat, nýbrž z toho, že v míru náležitě nevychoval své podřízené, lépe a při tom naprosto objektivně hodnotiti soupeře a podávati jen hodnověrné a nikoli fantastické zprávy!

Příklad nečestnosti velitele a sledování jen osobních zájmů při podávání zpráv představeným můžeme uvést z války 1904—1905. V bitvě u Mukdenu velitel X. ruského armádního sboru gen. Těrpický schválně zvětšoval v svých hlášeníh síly Japonců útočících na jeho sbor, aby zdůraznil tak statečnost svých vojsk a vlastní odolnost. Následkem toho byl, že vrchní velitel z těchto hlášení usoudil, že útok vedený proti X. sboru je hlavní nepřátelským úsilím, a dirigoval podle toho i své zálohy, které původně stály na správných hlavních směrech. Když

se pak objevil pravý stav věcí, bylo již pozdě. Velká a rozhodující bitva byla prohrána přispěním jednoho z velitelů vlastní armády!

Náchylnost zveličovat zprávy o nepříteli, zvláště po úspěšné bitvě, je slabinou téměř všech vojevůdců. Napoleon, než dal publikovati líčení bitvy u Marenga (r. 1800), sám je prý dvanáctkrát opravil, aby vítězství dobyté v této bitvě co nejlépe vyniklo... Suvorov po bitvě u Rymniku na dotaz svého pobočníka, jak velké nepřátelské ztráty má uvést v relaci (hlášení), nařídil mu, aby napsal větší ztráty, než byly ve skutečnosti, a aby nepřítele nelitoval... Ludendorff i v svých pamětech píše, že Rennenkampfova armáda měla 26 pěších divisí, ačkoli víme, že tento generál v bitvě u Gumbinnen měl 6½ pěších a 5½ jezdeckých divisí, kdežto u Mazurských jezer nedosahoval počet ruských pěších divisí 1. Rennenkampfovy armády ani poloviny počtu, uváděného Ludendorffem.

A konečně musíme dobře počítat s duševním stavem velitelů při nepřátelském obchvatu, nájezdech do týlu, při nebezpečí obklíčení a zvláště dobře si všimat jejich zpráv, zhodnocovat je a ověřovat. Nyní víme, co konec konců zpečetilo osud celé 48. pěší divise s gen. Kornilovem v čele při jejím těžkém ústupu z Karpat po Mackensenově průlomu u Gorlice. Konečnou zkázu a zajetí celé divise nezavinil nikdo jiný než jeden z velitelů pluků, který na ústupu, jsa v předvoji a tísněn se všech stran, narazil na osadu podle zpráv vlastních hlídek domněle již obsazenou Rakušany. Bez přezkoušení tak drastické, ale naprosto možné, ba i očekávané zprávy v největším spěchu hlásí tuto zvěst svému veliteli divise, který ihned uhýbá z dosavadního směru, ztrácí čas a volí komunikaci, která již byla nepřitelem obsazena! Celá divise v jednom proudu se dostává poznenáhlu za vysilujícího pochodu soustěskou do nepřátelské palby a vzdává se i s velitelem divise do zajetí.

Jak se později ukázalo, hlášení velitele pluku nebylo pravdivé! Ve vesnici nepřítel vůbec nebylo, kdežto cesta, po které divise původně ustupovala, byla jedinou, kterou ještě nepřítel nepřerušil!

Sám jsem osobně zažil ve světové válce tento případ: Náš pluk se střetl s nepřitelem v dopoledních hodinách v rozsáhlém zalesněném komplexu a zasadil postupně tři své prapory v pořadí, jak pochodovaly. IV. prapor si ponechal velitel pluku v záloze a úzkostlivě ji šetřil pro naprosto nepřehlednou situaci. Vpravo nebyl nikdo (sousední proud bloudil v močálech), vlevo postupovalo vlastní slabší jezdeckto. Kolem 13. hod. přepadla jedna nepřátelská rota znenadání volné levé křídlo pluku a donutila nejzazší rotu a také část roty další k částečnému, ale i k nespořádanému ústupu. Zároveň se v celém lese rozpoutala zuřivá palba a velitel pluku, který nic neviděl, avšak slyšel urputný boj, prožíval těžké chvíle a dychtil po zprávách.

Jezdecká hlídka v síle asi 1 družstva, která měla udržovat s vlastní pěchotou styk, byla překvapujícím útokem nepřítel v lese tak decimována, že se rozprchla. Jeden jezdec cválal dozadu kolem SV. pluku, a když jej velitel pluku zastavil a tázal se ho na situaci, hlásil zděšeně, že celý pluk v lese je zničen a že vše je ztraceno... Bohužel velitel pluku, aniž si ověřil tuto zprávu zbaběle utíkajícího vojáka (jediný člověk nemůže přece přehlédnouti situaci celého pluku bojujícího v lese), zasadil ihned do lesa a do situace naprosto nejisté svůj poslední prapor a hlásil veliteli divise, že situace je ztracena...

Mezitím však pluk odolal všem dalším pokusům nepřítele o proražení naší fronty v lese, nepříteli se však přece podařilo s menší jednotkou dostat se do mezery mezi pýchotou a jezdeckem a kolem 15. hod. (bylo to v říjnu) vyrazit proti výšině vzadu, kde bylo SV. pluku.

Velitel pluku již neměl ovšem nic po ruce, aby celkem nepatrný nepřátelský obchvat zmařil. Ustoupil spěšně se svým velitelstvím a hlásil, že pluk byl v lese zaskočen, obchvácen a utrpěl těžké ztráty... Poněvadž se již stínávalo, nemohl nepřítel využití svého neočekávaného úspěchu, takže v noci se podařilo konec konců pluk stáhnouti zpět, ovšem v značném nepořádku, ale celkem s nepatrnými ztrátami. Nutno zdůraznit, že velitel pluku nebyl nijak vynikající válečník, byl však znám svým klidem a rozvahou. Okamžitá duševní deprese velitele pluku byla zde rozhodující a zavinila jak ukvapené rozhodnutí, tak i neodůvodněné a klamně hlášení nahoru.

Uvedu ještě jeden příklad ze svých zkušeností z manévru před několika lety. Hranicářský prapor, kterému jsem velel, dostal za úkol úsilným pochodem se přesunout na křídlo vlastní divise a toto křídlo chránit stůj co stůj. Letec hlásil postup silnějších nepřátelských proudů do vlastního boku, kteréžto nepřátelské síly mohly již v nejbližší době zasáhnouti. Bylo naspěch... Vojáci v pravém smyslu slova utíkali, aby obsadili okraje velkého zalesněného komplexu před nepřítelem... Ale nedoběhli a nepřítel vnikl do lesa právě v okamžiku, když prapor byl teprve uprostřed lesa na silnici. Rozhodl jsem se položit odpor v samém lese... Umístil jsem kulomety, které ovládaly lesní průseky bočnou palbou, a za krátkou dobu jsem přepadl první nepřátelský prapor, který pravděpodobně ztratil v lese směr a dostal se do naší překvapující bočné palby. Onen prapor se rozprchl, ale velitel skupiny protějšší strany, který měl za úkol zajistit akci hlavních sil postupujících do našeho boku zmocněním se tohoto lesa, hlásil veliteli divise, jakmile pozoroval, že jeho předvojový prapor vnikl do lesa, že lesa je dobyto...

Mezitím však stihl podobný osud i dva další prapory soupeře, které velitel skupiny postupně nasadil do lesa, a ve skutečnosti se o les bojovalo od rána až do pozdního večera. Taková lehkovážnost velitele skupiny podávajícího naprosto nesprávné hlášení o situaci, mohla se ovšem těžce vyplatit i celé divisi, kdyby velitel divise sám osobně nepřezkoušel nepravdivou zprávu velitele skupiny a neupravil podle toho i další postup svých hlavních sil.

*

Než přikročíme k závěru tohoto pojednání, musíme zdůraznit, že k nepravdivým zprávám, které rovněž mohou mít nejtěžší důsledky, mnohdy dochází i v míru. Příliš optimistické názory, panující v ruské armádě před samou válkou s Japonskem o hodnotě a válečných přípravách Japonska, zavinil na př. v značné míře ruský vojenský přidělenec v Tokiu, který zasílal ministerstvu války tak uklidňující zprávy o japonské armádě, o její nevalné hodnotě a o přípravách k válce, že to určitě mělo vliv i na nedostatečnou připravenost Ruska k této válce a na koncepci strategického plánu, který zpracoval gen. Kuropatkin až do zajetí mikada v Tokiu!...

Čině závěr, musíme zdůraznit ještě jednou, že příčiny nedostatečného zpravodajství a předkládání nepravdivých zpráv ve válce nutno hledati především v nedostatečném mírové přípravě a výchově všech velitelů.

ských složek. Veškerý velitelský sbor musí býti v míru úzkostlivě vychováván, veden a přezkušován i po této stránce velitelského umění a zvláště při různých soupeřských cvičeních v terénu má býti bedlivě sledován, zda správně hodnotí svého soupeře a zda různé zprávy, které předkládá svým představeným, mají skutečný podklad.

Čestnost a pravdomluvnost velitelů ve válce je požadavek svrchované důležitý; nebudou-li stavěti svou pravdomluvnost již v míru nade vše pozemské, snadno se stanou někdy i nevědomky vrahy svého vlastního národa v nejtěžších chvílích!

Není dobře spoléhati na to, že se u nás takové případy nesmějí nebo nemají vyskytnout; tím bychom jen klamali sami sebe. Pouhý předpoklad nestačí, je nutná pozitivní práce v tomto smyslu, je nutná co nej přísnější kontrola v míru, aby i sebe menší stopy velitelské nečestnosti v poli byly již v zárodku potřeny. Čím méně budeme kontrolovat své podřízené, tím obsáhlejší budou jejich hlášení a krásnější náčrt, plány paleb a p. a tím méně budou odpovídat skutečnosti. Když právem káráme velitele, který se o manévrech špatně rozhodl a útočil nevýhodným směrem anebo křídlem, je nutno míti se velmi na pozoru před tím, kdo nesprávnými, fantastickými hlášeními a zprávami hledá již v míru jen svůj osobní prospěch.

Lháti ve válce ze zjištěných důvodů je největší zločin, kterého se může velitel dopustit; činí-li tak z jisté bravury nebo lehkomyšlnosti i v míru, ztrácí tím právo na velení!

Plukovník gšt. František Walter:

Belgická armáda.

(Dokončení.)

IV. Rozpočet.

Abychom si učinili úplně jasnou představu o belgické armádě, zmíníme se nyní o jejích počtech (tabulku viz na str. 351.) a o jejím rozpočtu.

Celkem má belgická armáda . . .	8.455 aktivních poddůstojníků,
	3.074 desátníků,
neboli	11.529 hodností.
(případá tedy okrouhle na 4 vojiny	
bojového stavu 1 hodnost)	38.985 vojinů kontingentu
	1.395 dobrovolníků
neboli	40.380 vojinů-bojovníků
	8.647 dobrovolníků k výkonu služeb pomocných (les employés)
Celkový početní stav armády . . .	60.556 mužů.

Celkové výdaje na employés za měsíční plat činí 80,849.450 franků. Tato suma proti celkovému rozpočtu zdá se velická. Ale jen proto, že má belgická armáda tento sbor, okrouhle 8000 employés, netrpí krizi početních stavů bojových. Pěší pluk dostane repartici 1130—1150 bojovníků.